

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

B. Luiten

Sleutels en ontzag

741

MEDITATIEF

H.R. van de Kamp

De Stad van God
met mensen

744

WANDELEN MET GOD

B. Luiten

Wandelen met God als
Henoeh

745

ACHTERGRONDEN

J.W. van der Jagt

Het Licht der wereld

747

SYNODE-IMPRESSIES

Peter H. van der Laan

De langste dag

751

en verder...

Kleintje

Gedicht

Meegelezen

Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

SLEUTELS EN ONTZAG

De bediening van **de sleutels** richt zich op geloof. **De eerste** en centrale vraag is: Wie is Jezus? Wie is Hij voor u?

Wie Hem gelovig aanvaardt als **de totale** Verlosser, gaat binnen door **de eeuwige poorten**. Die zwaaien **dan** zomaar open, alsof wij nooit God verlaten hadden.

Vandaar dat die ene vraag **steeds** aan de orde is: bij **de toelating tot de gemeente**, bij **de bediening** van **de doop** en **hef** avondmaal, **ja**, in iedere preek en in elk huisbezoek. In alle toonaarden gaat het om **dezelfde toegang tot God**, **een andere is er niet**.

Dus de vraag naar de levensstijl is niet nummer één, **en** mag dat ook nooit worden. Je ziet juist mensen afhaken, **wanneer** de sfeer wettisch wordt, **regel op regel**, gebod op gebod. Want van de wet kun je niet leven, **dat is al** vaak duidelijk gezegd.

Wat niet wegneemt, **dat je alleen** maar kunt gaan tot **God in diep ontzag**. Waar de eerbied ontbreekt, blokkeert de toegang meteen. Dus we gaan niet binnen **door** de wet, maar ook niet **zonder** de wet.

Achan

Eén van de meest indrukwekkende Schriftplaatsen is Jozua 7. Wanneer Achan zijn zonde heeft bekend, dat hij gestolen heeft van de schatten van Jericho, wordt hij weggevoerd naar het dal Achor. Daar wordt hij **gestenigd en verbrand**, met het zilver, de mantel en de staaf goud die hij gestolen had, én met **zijn zonen en dochters**, zijn runderen, ezels en kleinvee, zijn tent en al wat hem toebehoorde.²

Deze itraf is buitengewoon ingrijpend. Hier blijft menig een ook met vragen zitten. Sinds wanneer straft God de kinderen om de zonden van de ouders?

Maar laten we wel letten op het verband waarin dit gebeurt. Wat Achan overkomt, is *precies gelijk aan wat met Jericho gedaan moest worden*. De stad moest met de ban worden geslagen, omdat daar de maat van de zonde vol was.³ Buiten Rachab en haar familie worden alle mensen gedood, man en vrouw, oud en jong, en daarna wordt de stad met vuur verbrand. *Huiveringwekkend, en toch niet anders dan een voorbode van & grote dag*, wanneer God over heel de we-

reld zal doen blijken, dat er buiten zijn Koninkrijk geen leven mogelijk is. Deze vloek van God, die zich uitstort: over de eerste stad van Kanaän, sluit uit dat Israël aan het plunderen gaat. Het is geen persoonlijke rooftocht!

Daarna wordt duidelijk, *wanneer* iemand zich toch vergriipt aan de schatten die vervloekt zijn, dat hij niet alleen die voorwerpen mee naar huis neemt, maar ook de vloek die er op rust. Achan bracht de vloek van God in de legerplaats van Israël! Vandaar de ernstige beschuldiging bij monde van Jozua: Achan, je hebt het volk in het ongeluk gestort. in *dit* ongeluk, de vloek van God, die voor Jericho was bestemd, en die nu helemaal op je eigen hoofd weerkeert. Bij dit woord wordt het oordeel gevoegd, dat Achan aan Jericho wordt gelijk gemaakt.

Verbondenheid in schuld

Het mag duidelijk zijn, waarom dit voor ons opgeschreven is. Gods openbaring hierin is van kracht tot aan de jongste dag.⁴ Als je Gods Koninkrijk wilt binnengaan, probeer dan niet iets mee te smokkelen wat God vervloekt heeft. En bedenk daarbij, *wanneer je het toch probeert, dat je niet alleen jezelf in het ongeluk stort, maar ook een heel volk blootstelt aan dat risico*. Want God laat Zich niet onteren. Hij zal niet toelaten dat wij iets vervloekts in zijn tempel brengen. En zijn tempel, dat zijn wij, zijn volk?

Zo medte Israël, dat God niet meeging in de strijd tegen Ai, vanwege de zonde van Achan. Ze werden verdagen en er vielen ongeveer 36 doden!⁶

Hier blijkt verbondenheid in schuld. Er staat ook ronduit, aan het begin van deze geschiedenis: 'De Israëlieten vergrepen zich evenwel aan het gebannene, doordat Achan (...) iets wegnam van het gebannene'.⁷ Israël viel in zonde, door de overtreding van Achan.

Daar blijkt al iets van het ene lichaam van Christus, waarin alle gelovigen als ledematen met elkaar verbonden zijn. Waarin we dan ook verantwoordelijkheid voor elkaar dragen, ook door een goede vorm van toezicht. En als iemand echt niet luisteren wil, moeten wij hem uit ons midden wegdoen.⁸ Dat is niet alleen een bevel, maar ook echt noodzakelijk, om niet als gemeente ten onder te gaan.

Ontdekking

Hoe ontdekte Israël dat er iets mis was? Door de machteloosheid die het volk overviel, voor de poorten van Ai. God had zijn volk niet verlaten, maar Hij had wel afstand genomen vanwege de ongerechtigheid

Deze samenhang kan een kind begrijpen.

Toch stemt een ontdekking als deze in alle tijden tot nadenken. Want dit kan nog steeds gebeuren. En waarom zou dat in onze tijd niet zo zijn?

Als het gaat over machteloosheid, kennen wij ook vandaag onze teleurstellingen. Kijk eens naar de werfkracht van de kerk, die al tijdenlang in het slop zit. De aanwas komt verreweg voor het grootste deel uit geboorten, maar van echte groei is vrijwel geen sprake meer. En dan de interne verschillen, die op een of andere manier niet te overbruggen zijn, terwijl we allemaal zeggen hetzelfde te belijden. Wat de één toejuicht, verwerpt de ander, zonder dat men elkaar echt begrijpt of bereikt. Is dat geen blijk van machteloosheid? Er bestaat de neiging, wat afstand te nemen, om allerlei redenen. De lust tot meedenken is menig een vergaan. Door de veelheid aan bladen gaat allerlei geschrijf langs elkaar heen. Een soort moeheid is daarvan het gevolg.

Let wel, dit is niet generaliserend bedoeld, alsof iedereen daarvan last zou hebben of zich daaraan schuldig zou maken. Er zijn heel veel mooie dingen te zien in het

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. E. R. BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RIJTER,
DS. A. DE SMOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8266
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 408040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten
f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

kerkelijk leven, zeker ook als het gaat om de ontwikkeling van persoonlijk geloof.

Ook is ons niet beloofd, dat de kerk altijd in elk land zal groeien, en dat er nooit meningsverschillen zouden zijn.

En toch mogen we de vraag niet over het hoofd zien, hoe God op dit moment tegen de kerkgemeenschap aankijkt.

Is 'Achan' onder ons?

Het punt waar het om gaat is dan, in hoeverre het ook onder ons voorkomt, dat mensen het Koninkrijk uit de hemel willen binnengaan mét allerlei praktijken die God vervloekt heeft. En in hoeverre daar onderling toezicht op is.

Neem bijvoorbeeld het gevaar van de rijkdom. 'Wie rijk willen zijn, vallen in verzoeking, in een strik, en in vele dwaze en schadelijke begeerten, die de mensen doen wegzinken in verderf en ondergang', schrijft Paulus aan Timotheüs.⁹ Dit raakt ons in de verwerving én in de besteding van ons geld. De één kan zich storten op steeds hogere inkomsten, terwijl een ander met een bescheiden levensonderhoud het toch heel belangrijk kan vinden om bij te blijven met de laatste ontwikkelingen op het gebied van kleeding, auto's, luxe apparatuur, enz. Met als gevolg dat veel van de aandacht daarop wordt gericht. Op zich hoeven deze dingen niet slecht te zijn, maar bij elkaar kan het wel te veel worden. En waar begint de hebzucht, die God niet wil aantreffen in zijn kerk?¹⁰ Staan we nog aan de goede kant van de streep, of is al zoveel luxe voor ons normaal en onmisbaar(!) geworden, dat we het niet eens meer in Q gaten hebben?

Op één lijn met de hebzucht staat de hartstocht en de onreinheid. 'Hiervan moet gij doordrongen zijn, dat in geen geval een hoereerder, onreine of geldgierige, & is een afgodendienaar, erfdeel heeft in het Koninkrijk van Christus en God', wordt geschreven aan de

Efeziërs en aan m.m.¹¹ 'Hebben we een beetje zicht op elkaar wat dit betreft, als gelovigen, of zijn we aangewezen op enquêtes die van tijd tot tijd worden gehouden om ons wakker te doen schrikken? Praktijken van ongehuwd samenwonen en samenleven zullen ongetwijfeld veel geestkracht wegnemen, omdat God hiervan toornig afstand neemt. Verlamdend is ook de suggestie, dat menigeen 'het' doen zou.

Dan het taalgebruik, dat steeds grover lijkt te worden. 'Geen liederlijk woord kome uit uw mond'¹², lezen we. Wat doen we met m'n vermaning?

Kortom, als God ons bezig ziet met de sleutels om eeuwige poorten te openen, ziet Hij ons dan ook alles afleggen wat niet mee naar binnen kan en mag? Is er voldoende ontzag voor de heiligheid van zijn Koninkrijk?

Strijd

De vraag kan ook anders worden gesteld: 'hoeveel inspanning kost de strijd om binnen te gaan?'

Paulus tuchtigt zijn lichaam en houdt het in bedwang, om niet, na anderen gepredikt te hebben, zelf afgewezen te worden.¹³

Tegen de Hebreëen wordt gezegd, dat zij nog niet tot bloedens toe weerstand hebben geboden in de strijd tegen de zonde.¹⁴

Zulke opmerkingen zetten opnieuw aan het denken. Want zo'n strijd voer je alleen als de inzet je echt ter harte gaat. Daarom is de inspanning een graadmeter voor je oprechtheid.

Maar vandaag de dag maken steeds minder mensen zich ergens druk om. Het zal allemaal zo'n vaart niet lopen, en dat God echt toornen kan, moeten ze eerst nog zien.

Verbondenheid in ontzag

Deze opmerkingen maak ik niet, om de kerken negatief af te schilderen, of althans negatiever dan &

kerkgemeenschappen vlak om ons heen. Daar is geen enkele behoefte aan.

Waar het mij wel om gaat, nu reeds in drie artikelen, is dit, dat wij met de sleutels van het Koninkrijk positief, duidelijk, bewust en ook met diep ontzag zullen omgaan. En dat dit ook in verbondenheid bespreekbaar zal zijn. In dit opzicht is nog verdere bewustwording mogelijk.

De gelovigen hebben ieder voor zich en allen samen de sleutel in handen om te gaan tot Gods troon. Christus legde de sleutels middenin de gemeente, met de opwekking hier vrijmoedig gebruik van te maken. Maar die vrijmoedigheid kan verloren gaan, bij gebrek aan volharding.¹⁵

Daarom zal het nodig zijn, dat er echte onderlinge verbondenheid is. Dat gesprekken winnen aan diepgang. Dat geloofsstrijd wordt gedeeld, met zijn overwinningen en nederlagen. Hoe wil je elkaar anders meenemen, en waken over de heiligheid van de gemeente? Het huisbezoek kan niet concreet genoeg zijn, in alle fijngevoeligheid. Maar ambtsdragers geven slechts leiding aan wat heel de gemeente zal bezielen.

Daarom hoop ik, dat het lezen van deze gedachten ook heel wat gesprekken op gang zal helpen.

¹ Rom. 3 : 20; Gal. 3 : 10, 11.

² Joz. 7 : 24, 25.

³ Joz. 6 : 21, 24; Gen. 15 : 16.

⁴ 1 Cor. 10 : 11.

⁵ 1 Tim. 3 : 15; 1 Cor. 3 : 16, 17; 1 Cor. 6 : 19.

⁶ Joz. 7 : 5.

⁷ Joz. 7 : 1.

⁸ 1 Cor. 5 : 13.

⁹ 1 Tim. 6 : 9.

¹⁰ Ef. 5 : 3; Col. 3 : 5.

¹¹ Ef. 5 : 5.

¹² Ef. 4 : 29.

¹³ 1 Cor. 9 : 27.

¹⁴ Hebr. 12 : 4.

¹⁵ Hebr. 10 : 19, 35, 36.

DE STAD VAN GOD MET MENSEN

H.R. van de Kamp

Meditatief

Ik hoorde een luide stem van de troon zeggen: Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen

Openbaring 21 : 3

Stad van de mens?

Welke naam zou u geven aan de nieuwe wereld? De mensheid heeft in de loop der eeuwen het verlangen naar een ideale wereld vastgelegd in allerlei benamingen: de stad van de mens, de **maatschappij** der toekomst, de stad van de toekomst. Het **gemeenschappelijkkenmerk** van dit soort **verwachtingen** is dat menselijke inspanning dit ideaal zal realiseren.

Christenen kennen een andere **verwachting**, die gevoed wordt door Gods Woord. **Open — g** 21 laat zien hoe de **ideale maatschappij van de toekomst** door God vanuit de hemel gegeven wordt. **Ze** zal geen resultaat zijn van menselijke inspanning. **Haar** naam is niet: de stad van de mens, maar: de stad van God met de mens. Deze naam mogen we geven op grond van de stem die bij Gods troon vandaan klinkt (21 : 3). **Deze stem** verduidelijkt wat de apostel Johannes zo juist mocht zien: het panorama op een nieuwe stad.

Een stad

Het zal de leden van de **zeven stadskerken** in Klein-Azië hebben **aangesproken** toen zij 1900 jaar geleden via Johannes te horen en te lezen kregen & de te **verwachten** nieuwe wereld eruit zal zien als een stad. Er bestonden ook toen allerlei **theorieën** over de ideale stad. De **HERE** God speelt in zijn openbaring daar-

op in. Dat werkt **door** naar de tegenwoordige tijd die net zo goed haar **idealen** over de nieuwe wereld heeft. Het is veelzeggend dat de volmaakte nieuwe wereld **gepresenteerd wordt als een stad**, een plaats waar veel **mensen** samenleven, waar het een **drukke** van belang is.

Nieuw Jeruzalem

De oude naam Jeruzalem, Vredesoord, mag ze dragen. In het oude Jeruzalem liet God iets zien van zijn **Woeling** om bij mensen te wonen en met hen om te gaan. Dat kon in het oude Jeruzalem **alleen** maar op basis van de **verzoeningsdienst** in de tempel. In het nieuwe Jeruzalem is dit volle werkelijkheid. & **stem** die het visioen **verduidelijkt** zegt het er duidelijk bij: God komt daar bij mensen wonen.

Intiem als in een tent

De tent van **God** is een benaming die doet denken aan de **tabernakel**-tent uit Exodus 25. Ook toen al liet God weten dat het zijn **bedoeling** was bij mensen te wonen (Ex. 25 : 8). De stem uit de hemel grijpt naar oudtestamentische taal om aan te wijzen dat wat God toen al beloofde nu in de nieuwe stad definitief werkelijkheid gaat worden. **Tabernakel/tent** is een naam die spreekt van heel sterke nabijheid en intimiteit. In totaal klinkt drie keer in vers 3 dat God bij de mensen zal zijn. Het is de vertrouwde taal van de **verbondssluitingen** (Genesis 17) die hier terugkomt.

Stad van God met de mens

De hoorbare stem van vers 3 licht het **zichtbare** visioen van vers 2

toe. De heilige stad **Nieuw Jeruzalem** daalt uit de hemel neer, want God wil bij mensen komen wonen. Hij heeft zijn woning bij zich. De nieuwe samenleving zal zijn als een stad waar voor veel mensen plaats is. **Hét kenmerk** van de nieuwe stad is dat God daar bij mensen woont.

De stem van vers 3 biedt ook een toelichting bij het visioen van vers 1. Johannes ziet een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. De **hemel** was tot dusver de woonplaats van God, de aarde is de woonplaats van mensen. De hemel als residentie van God daalt naar de aarde waar de mensen wonen en dan klinkt ter verklaring het programmatisch woord: God woont voortaan bij mensen!

Dit is het allereerste wat van Nieuw Jeruzalem gezegd wordt. Een goede naam voor de nieuwe wereld die wij verwachten is Stad van God met de mens.

Wat een geluk!

Mozes was zo gelukkig & hij ter bemoediging het beloofde nieuwe land te zien kreeg vanaf de berg Pisga. U bent zo gelukkig dat u terwijl u nog leeft op de oude aarde het panorama mag zien van de nieuwe wereld. Onthoud goed welke namen de stad van & toekomst draagt: Nieuw Jeruzalem, Nieuw Vredesoord, Stad van God met de mens.

wandelen met God

Henoch is één van de geloofsgetuigen, **die** ons verzekeren **dat** de HERE betrouwbaar is. Hij wandelde met **God** en werd weggenomen. Hij zag de dood **niet**, maar werd zo opgenomen in de **hemelse** heerlijkheid.¹

De beschrijving van zijn leven **evenwel eindigt** met een merkwaardige opmerking: 'Wie tot God komt, moet geloven dat Hij bestaat'.²

Wat moeten we daarmee? Is dit niet het intrappen van een open deur? Als God niet bestaat, ga je uiteraard ook niet naar Hem toe.

God is

Hier is meer aan de hand. We merken dat op, wanneer we **+&m** vertaling *gldt*. Daar is deze tekst wat stijver, maar wel **letterlijk** als volgt vertaald: 'Want die tot God komt moet geloven, dat Hij

ZO wordt zichtbaar, dat hierin een zinspelings ligt op de Godsnaam: 'Ik ben die Ik ben', letterlijk 'Hij is die Hij is'.

Dit is een typisch joodse manier van zeggen. **De Jood** *herhaalt*, wanneer hij een hoogtepunt wil aanduiden: 'het Heilige der **heiligen**', waar wij zeggen 'het Allerheiligste'; **de Koning der koningen**, als aanduiding van 'de grootste Koning'; 'de hemel der hemelen', en ga zo maar door.

Deze stijlfiguur komen wij vaak tegen. Ook *bijv. wanneer de* HERE zegt: 'Ik zal Mij ontfermen over wie *Ik Mij ontferm*', en Ik zal gena-

dig zijn wie Ik genadig ben'.³ Voor ons klinkt dit deftig, maar de Jood hoort in deze herhaling meteen het hoogtepunt van ontferming en het toppunt van genade.

Zo ook in de Godsnaam 'Ik ben die Ik ben'. Daarin ligt dus het accent op het *er zijn*. *Ik ben er absoluut*, zouden we kunnen weergeven. En dat maar niet ergens ver weg, nee, 'Ik ben er als *uw God*, en van uw kinderen'.⁴

Zo accentueert de HERE dat Hij er is. Hij is er voor ons, en Hij is bij ons. Hij is met ons, met zijn liefde en macht, door zijn Zoon en zijn Geest.

Geloof

Dit moet je geloven, anders ga je
nooit tot God, ook al weet je dat
Hij bestaat!

De satan weet ook dat God bestaat, maar hij vlucht weg.

Daar soort afstandelijke, haast neutrale kennis is volstrekt geen stimulans om bij de HERE steun te zoeken in bewogen tijden. In — & k t is een drempel.

Zo zijn er nogal wat, helaas, die een godsbeeld bij zich dragen dat afstankelijk is. Zij zien bijv. *God* als Iemand, die vooral alle verkeerde dingen ziet. Of als een Regeerder, die willekeurig handelt, onbe-

rekenbaar. Dat Hij bestaat, is wel duidelijk, maar daar houdt dan alles mee op.

Vandaar de oproep: 'Geloof dat Hij is', dat Hij absoluut is zoals Hij zegt. Leer Hem kennen vanuit zijn Woord, als de God van Jakob bijv., die een leven lang met hem meeging door alle diepte- en hoogtepunten van zijn bestaan.

Zé is Hij dichtbij.

Hij is er, in al je moeiten, ook als je merkt dat je twijfelt.

Hij laat **je niet vallen**, als je iets verkeerd hebt gedaan.

Hij is **a**, ook als **je** jezelf zo tegen-
vak.

Hij praat het kwade niet goed,
maar Hij weet wel aan wie Hij
Zich verbonden heeft. Daarom hoe-
ven wij nooit eerst zelf ons leven in
orde te maken, voordat wij tot Hem
gaan. Als wij dat idee hebben,
~~gaan we nooit!~~

Zo desastreus zijn eigen ideeën
over God. Ze vernielen de verbondenheid die God bedoelt. Daartegenover vraagt het geloof aan God zelf **Wie Hij is**, om Hem te aanvaarden op zijn Woord.

Wandelen

Dat had Henoch dus al ontdekt. Hij wandelde met God. Door deze beeldende uitdrukking zien we hem voor onze ogen gaan, terwijl hij voortdurend omhoog kijkt, vertrouwend en vragend. 'Wandelen met' ziet op een levensecht samengaan, het is een samen delen van grote en kleine dingen. Henoch kende God in diens persoonlijke betrokkenheid en belangstelling, anders zou hij dit zo niet hebben gedaan. Je kunt de uitdrukking ook om-draaien: God wandelde met Henoch. Dan zie je hem als een Vader

met een kind aan zijn hand, om het de **weg** te wijzen in dit leven. Ook om het te **beschermen**, vast te houden, op te vangen. Zo is Hij. Daarom is dit voor **ons** opgeschreven en bewaard. Tot een getuigenis. Want zo is God nog steeds, al wordt Hij nog zo miskend.

Volharding

Judas vertelt in zijn brief nog **meer** over **Henoch**. Namelijk, dat hij leefde in een toenemend goddeloze tijd.' Hij heeft geprofeteerd, Gods oordeel aangezegd over de slechte **praktijken** en de harde woorden.

Dat doet nog weer een ander licht over **Henoch** vallen. Hij wandelde als een kind met **God**, in alle **een**voud, in een tijd dat dit **niet** voor vol werd aangezien. Hij was **onge**twijfeld '**bekrompen**' en 'ouderwets'. Maar **temidden van** alle hoogmoed bleef hij kiezen voor een **vertrouwelijke** omgang met de **HERE**. Zo **belangrijk was** dat ook toen al. Daardoor leeft **Henoch** nu nog steeds, en zijn **getuigenis** ook.

Door water en vuur

Ineens was **Henoch** er niet **meer**. Niemand hoefde hem te begraven, **want** God had hem opgenomen. **Heel** bijzonder!

Zo dierbaar **waren** zij voor elkaar geworden, tijdens het wandelen. Zij **liepen** samen overal doorheen, zelfs door de dood.

Evenzo een belangrijk getuigenis, voor toen en nu. De **manier waarop** **God** dit **liet** uitkomen **in** het leven en het niet-sterven van **Henoch**, is uitzonderlijk. **Maar** deze doorgang van het leven is voor ieder, die wandelt met God.

Een doorgang, die niet pas bij het sterven **begint**.

Wie God is, mocht Jesaja zo onder woorden brengen: 'Wanneer gij door het water trekt, ben Ik met u; gaat gij door rivieren, zij zullen u niet wegspoelen; als gij door het vuur **gaat**, zult gij **niet** verteren en

zal de vlam u niet verbranden. Want **Ik**, de **HERE**, **ben** uw God, de Heilige Israëls, **uw** Verlosser...' ¹⁶ Zie daar opnieuw de Naam van de **HERE** uitgelegd en ingevuld, **zoals** **Henoch** al mocht ervaren.

Samen wandelen schept een band. Samen uit, samen Thuis.

Randxhrifi

God is met ons.

Zo **is** Hij, zo is zijn Naam.

Wie dit niet gelooft, kan nooit met Hem **zijn**.

Juist in deze dagen speelt de discussie, of dit op de rand van de Nederlandse **Euro** zal staan, de nieuwe Europese munt **van** Nederlandse makelij. Op de achtergrond speelt de **vraag**: is Hij er wel, of is Hij er niet?

Het randschrift bevat een belangrijk getuigenis. Het is jammer, wanneer dat wordt weggelaten. Aan de andere kant, wanneer een **samen**leving van **God** is vervreemd, wordt zo'n randschrift tot een vlag die de lading in het geheel niet meer dekt. Moet op die manier **dan** toch Gods Naam staan op geld, dat een **eigen** leven leidt?

Het komt mij voor, dat wij hiervan **geen** halszaak moeten maken. Dat God met ons wandelt, en dat wij mogen wandelen met Hem, laat zich niet vastleggen in een graveersel en laat zich ook niet ontkennen door het weglaten daarvan.

Henoch had niet m'n munt, maar **zijn** leven **was** duidelijk genoeg. Zo zal nu ook ons leven een eigentijds geloofsgetuigenis zijn. Met of **zonder** **amstreden** randschrift.

¹ Gen. 5 : 24; Hebr. 11 : 5, 6.

² Hebr. 11 : 6.

³ Ex. 33 : 19; Rom. 9 : 15.

⁴ Gen. 17 : 7.

⁵ Jud. : 14, 15.

⁶ Jes. 43 : 2, 3.

Kleintje

R. ter Beek

BLUES

Hij zit in het slootje langs de Berkelseweg. Net voor de rotonde waar je de nieuwbouw van Bergschenhoek uitrijdt. Als ik 's morgens rond kwart voor negen langs fiets, kwaakt daar een kikker, schor, nasaal.

Toen kwam 30 mei, de eerste echte warme dag hier, licht en zwoel tot 's avonds laat. Op de terugweg tussen tien en elf overal gekwaak.

Vooraf aan het eind van de Hoeksekade, bij het golfterrein. Toen merkte ik pas, dat de kikker bij de rotonde lang de enige is geweest.

De week daarop werd het weer warm. Nog meer gekwaak in de avond. Maar als ik wat later uit Berkel vertrok, zodat ik pas na elfen langs kwam, waren **re** stil.

Het klinkt aantrekkelijk in het donker. Een boeiend gesprek waar je in een volle kamer doorheen loopt.

Ik ben een paar keer blijven luisteren. Ik kon drie ritmes onderscheiden. Eén lettergreep, vrij laag, klinkt een beetje chagrijnig. Niet al te vlug. Eén op zes tellen. Verder gekwaak van vier tot zes lettergrepen. Ongeveer **zoals** een geit mekert.

Hoger dan de enkele lettergreep. Kort op elkaar en dan weer een tijdje niet. Tot slot een lange, hoge uithaal. Als het hinniken van een paard. Onregelmatigte horen. De kikkers bij de Rotte weten wat er speelt.

HET LICHT DER WERELD

(over de ware kerk en de zuivere leer 1)

J.W. van der Jagt

Achtergronden

Wij hebben de ware leer en de ware eredienst, daarom kunnen wij ons erop beroemen dat wij de ware kerk zijn.

Dit is niet de triomfantelijke uiting van een ont-aard kerkbesef. Het zijn woorden van Maarten Luther en zij bepalen ons bij de wortels van de gereformeerde belijdenis over de ware Over die willen we in een viertal ken. We zijn van plan om deze belijdenis te con-fronteren met de met de opvatting van meer of minder zuivere kerken.

1. Onafscheidelijke tweelingen

De Here Jezus noemt zijn gemeen-te het licht der wereld.¹

Met deze stralende naam staat zij niet op zichzelf. Zij heeft gemeen-schap met de Here God die zelf licht is. En de Heiland die haar in deze gemeenschap doet leven presenteerde ook zichzelf als het licht der wereld. Hij is gekomen als het licht dat ieder mens ver-licht.

Van dat licht zegt Johannes dat het schijnt in de duisternis en de duis-ternis heeft het niet gegrepen. Daar-in ligt deze schokkende w ont-nuch-terende boodschap: Geen mens heeft het zintuig om het licht der wereld te zien. Evenmin heeft ie-mand het orgaan om dit licht te zijn. Dat is Gods werk. Hij die het licht schiep heeft het doen schijnen in onze harten.

Ook de gemeente is geen licht in zichzelf. Alleen bij de gratie van

Christus' aanwezigheid door zijn Geest en Woord kan zij het licht der wereld zijn.

Hef zou nu te ver voeren om na te gaan hoe wezenlijk de aanduiding 'licht der wereld' voor de gemeen-te verbonden is aan de gemeen-schap die zij met God heeft. We zouden dan niet alleen moeten spreken over God die zelf licht is, maar ook over het licht dat zijn mantel is (Ps. 104 : 2) en zijn wo-ning (1 Tim. 6 : 16). Hij is & Va-der der lichten (Jak. 1 : 17). Zijn eerstvermelde woord schiep het licht (Gen. 1 : 2). Dat is voor de rechtvaardigen (Ps. 97 : 11; Ps. 112 : 4). Hun erfdeel is in het licht (Cd 1 : 12). Zij wandelen in het licht des levens (Ps. 56 : 14). Ze zijn geroepen tot Gods licht om van zijn daden te getuigen (1 A. 2 : 9). God is hun licht (Ps. 27 : 1; Jes. 2 : 5; Ps. 36 : 10). Zij zijn kin-deren van het licht (Lk. 16 : 8; Ef. 4 : 8; 1 Tess. 5 : 5) die als lichten-

& sterren schijnen (Fil. 2 : 15). Ook over de Here Jezus wordt in deze zin gesproken. Jesaja noemt Hem een licht voor de volken (Jes. 49 : 6). Zacharia zong over de Op-gang uit & hoogte (Luk. 2 : 78v., verg. Jes. 9 : 1 en Matth. C : 12-17); Simeon sprak over licht tot openbaring voor de heidenen (Luk. 2 : 29-32). Johannes zag Hem 'ge-lijk de zon schijnt in haar kracht' (Op. 1 : 16). Hij is de lamp die schijnt in het nieuw Jeruzalem (Op. 21 : W ; Jes. 60 : 19v.).

In deze verbanden verwondert het niet dat ook Gods Woord bezongen wordt als een lamp die het duister verdrijft. Gods Woord is helder licht. De Schriften spreken klare taal.²

Is dit geen kostbaar licht?

Immers, was Gods Woord geen hel-dere lamp, de kerk zou geen bood-schap hebben. Haar prediking zou even duister zijn als de wereld om haar heen! Het licht van Gods Woord is voorwaarde voor de pre-diking en de uitstraling van Chris-dis' gemeente.

De praktische betekenis daarvan kan moeilijk worden overschat. Maarten Luther kwam hiervoor op en herinnerde ons zodoende aan de enige basis voor alle theologische bezinning en kerkelijke praktijk.³ Op basis kwam hij tot de triomfan-telijke woorden waarmee we dit ar-tikel openden: 'Wij hebben de wa-re leer en zijn daarom de ware kerk.' Daarin ligt geen ongegrond en hoogmoedig triomfalisme, maar daarin spreekt de overtuiging dat de Schriften als Woord van God helder zijn. Krachtens zijn goddelij-ke oorsprong is het Woord helder en schept het in deze wereld de wa-re kerk van Christus.⁴ En dankzij

dit licht is de gemeente van Christus herkenbaar. Temidden van alle **dwalen** en **duisternis** kan zij, door de helderheid van Gods Woord, als ware **kerk** haar evangelie zuiver verkondigen. Om het te **zeggen** met **twee** woorden uit de geschriften waarmee we ons **gaan** bezighouden: de **ecclesia** vera is te kennen aan de pura **praedicatio**.⁵ Deze woorden zijn onze aandacht waard. De belijdenis **geeft** daarin immers **een kenmerkende** typering van de **kerk** en haar **prediking**. Het bepaalt ons bij de hechte band die er ligt tussen de **leer** over de kerk en **die** over de Heilige Schrift. Bezinning daarop blijft **noodzakelijk**. Het gaat mij deze **keer** om de **combinatie** van vera en pura: de **ware** kerk wordt gekend aan de zuivere prediking. Vera en **pura** zijn hier als onafscheidelijke tweelingen, die voortgekomen zijn uit het heldere Woord van God. Dat vraagt **enige toelichting**.

2. De verhouding van vera en pura

Na vier eeuwen **horen** vera en pura tot de vertrouwde woordenschat van de **gereformeerde** leer. Het **vera gebruiken** we **doorgaans** voor de kerk, bij zuiver denken **we** aan haar **prediking**. Zo vormen ze **een standaardcombinatie**.

We zijn ons er nauwelijks van bewust dat deze combinatie oorspronkelijk niet meer **was** dan één van de variaties uit een levend spraakgebruik. Dat **interesseert** ons nu in zoverre vera en pura destijds uitwisselbaar **zijn** geweest.

Met 'zuivere prediking' **doelt** de belijdenis op het **schriftuurlijk** karakter van de verkondiging. Daarin ligt de overtuiging **dat** Gods Woord de **norm** voor de prediking is? Deze prediking werd ook de 'ware prediking' van het goddelijk woord' genoemd en men sprak over de 'ware **uitleg**'.

Het omgekeerde zien we bij de **kerk**.

De aanduiding 'ware kerk' is tame-

lijk constant. Het wil zeggen dat de kerk zich houdt aan de instellingen van Christus die in zijn Woord zijn geopenbaard. **Maar** men kon ook spreken over de zuiverheid, de **puritas**, van de kerk. En haar tegenhanger, de valse kerk, wordt ook **impura**, **onzuiver** genoemd.

Kennelijk leenden zowel pura als vera zich om aan te geven dat de **kerk** en de **prediking staan** onder de norm van Gods Woord. Door hun gelijkenis konden de tweelingen verwisseld worden.

Ook nu **wij** onder invloed van onze belijdenis deze verwisseling ontwend zijn, valt &ze overeenkomst natuurlijk niet **weg**. **Integendeel**, dat beide **woorden** verwijzen naar dezelfde norm maakt de band **zeer** hecht. De tweelingen zijn onafscheidelijk. En die verwijzing heeft uiteraard **alleen maar zin** **wanneer** de **norm** ook helder is. De combinatie wordt gedragen door de helderheid van Gods Woord.

3. Ander spraakgebruik

Vandaag **vormen** deze **woorden** **een** opmerkelijke combinatie.

De ingewikkelde toestand van **veel** soorten **gereformeerd** heeft behoefte aan andere **termen** gekweekt. Liever spreekt men van zuivere kerk als **aanvulling** op of in plaats van over de **ware kerk**. **Geeft** dat geen **ruimte** voor nuanceringen verschil, **zonder** de **scherp** scheiding van **waar** en **vals**? Doen we zo niet meer recht aan gradaties in zuiverheid? Een lamp die minder helder schijnt verspreidt toch **nog** wel licht?

Deze behoefte aan andere termen kan eenvoudigweg **aansluiten** bij de **mening** dat de onderscheiding van **ware** en **valse kerk** in de gereformeerde theologie vervangen is door die van **meer** en **minder** zuivere **kerk**. Deze ontwikkeling **zou** zich hebben voltrokken in een **gedachtenklimaat** dat sterk aan het huidige doet denken. 'Naarmate er meer kerkelijke gemeenschappen naast **elkaar** stonden, scheen het

moeilijker om van de tegenstelling tussen de **ware kerk** en de **valse kerk** of de sekten uit te gaan. Het begrip **ware kerk** kan de gedachte oproepen, dat er **maar één** **ware kerk** is. Was de kerkelijke situatie er niet te gecompliceerd voor om dat te laten **gelden**?'⁷ In die situatie is het spreken over meer en minder zuivere kerken **makkelijker** te hanteren.

4. Pluralisme

Ik ga er aan **voorbij** dat we **ons** op deze manier bij de neus laten nemen door de **men**! Belangrijker is dat de moeite die men wil oplossen niet verdwijnt. Valt het **moeilijk** om de **ware kerk** aan te wijzen? Hoe zal men dan **zeggen** wat de zuivere is? Wat is zuiver? Het **meten** van de zuiverheid veronderstelt niet mindere een maatstaf dan het aanwijzen van de **ware kerk**.

Hier is te **denken** aan een opmerking die H Berkhof (hij niet als enige) **maakte** over de **kenmerken** van de **kerk**. **Die kunnen z.i.** de **ware kerk** niet meer aanwijzen, 'elke **kerk** vond immers bij zichzelf de **recta praedicatio**'.⁹ Het is de moeite van menig catechisant: Iedere kerk zegt dat zij zuiver preekt, dat zij de **ware kerk** is. Wie maakt dat uit?

Berkhof signaleert dit probleem niet alleen. Hij **accepteert** ook &t de kenmerken hun tijd hebben gehad. De prediking **kan** niet meer op haar zuiverheid getoetst worden. Laat staan **dat er nog over de ware kerk** gesproken kan worden. Zij is **een pluralistische** gemeenschap die voor vele opvattingen **over** het evangelie **ruimte biedt**.¹⁰ Dat is de prijs die hij betaalt doordat de Schrift voor hem niet meer **Gods openbaring** is.

Deze zaken zijn eveneens aan de **orde** als gesproken wordt over het mankement aan de **pluriformiteits**-opvatting van A. Kuypers en H. **Bavinck**.¹¹

Op het eerste gezicht lijkt dat niet zo. Is het geen **kloof** die hen van Berkhof scheidt? **Zij** willen geen

pluralistische gemeenschap. Zij aanvaarden het gezag van **Gods Woord** en de belijdenis beperkt de **ruimte** om van **mening te verschillen**. **Ze** **markeert** de grens van de **kerk**.

Maar juist die **grensmarkering** wordt als mankement **aange-**merkt.

Een gezaghebbende belijdenis zou ais traditie op gespannen **voet** staan met het sola scriptura van de reformatie. Dat moet **worden** gerepareerd. **Dan** komt de **pluriformiteitsopvatting** van Kuyper en Bavinck beter tot z'n recht. Wilden **zij** daarmee geen recht doen aan de menselijke **verwerking van het** evangelie? **Welnu**, dan heeft de mens van de 20ste eeuw zijn eigen en **eigen-**tijdse verwerking. Die **moet** niet **ge-**hinderd worden **door** een belijdenis-traditie uit **&** 16de eeuw.

We zien hier een opmerkelijke manoeuvre.

Met het **spandoek** van het **reformato-**risch sola scriptura **wordt** geprotesteerd **tegen** het gezag van de **belijdenis**. **Intussen** is dit **geen** pleidooi voor 'de Schrift alleen', maar voor een eigentijds **traditie-**proces. Het beoogt een **ruimtelijke** herindeling van de kerk zodat zij plaats aan vele verschillende schriftinterpretaties biedt.

Wat valt hier **nog** te zeggen **over** zuivere prediking **en** ware kerk?

Wat Kuyper en Bavinck niet wilden moet kennelijk wel gebeuren!

5. Ontwikkeling?

Het blijkt dus **mo-**gelijk om met de 19de-eeuwse opvatting van een meervoud van (meer of minder zuivere) kerken als vertrekpunt, een weg te bewandelen naar het pluralisme van de 20ste eeuw."

De **stelling** dat het kerkbegrip zich van ware naar zuivere kerk heeft ontwikkeld, roept kennelijk een problematiek op die zich in een aantal stadia ontvouwt. Op de **pluriforme kerk** volgt de pluralistische kerk. En deze **maakt** weer plaats – er zijn voldoende aanwijzingen

voor¹³ – voor een interreligieuze pluralisme dat alle godsdiensten der wereld omvat.

Is het niet rijkelijk naïef dat de belijdenis vera en pura zo ongecompliceerd **combineert**? Werd dit niet door de ontwikkeling van de theologie **inge-**haald?

Ik noemde deze ontwikkeling van vera naar pura zoëven **een** stelling. Ze is een **belangrijke** pijler onder de pluriformiteitsgedachte. Er gaat een **zekere** kracht van uit. Het wekt de **indruk** dat **deze** opvatting aansluit bij **&** reformatie. **Ligt** daarin niet de suggestie van wettigheid? **Door** daarbij aan te sluiten kan de pluralistische kerk zich **presenteren** met de allure alsof zij in het spoor van de reformatie gaat.

Op dit spoor moeten wel twee wissels worden gepasseerd.

De eerste **betreft** de **stelling** dat er een ontwikkeling van vera naar pura is geweest. Is dat **waar**? Is het bewijs daarvoor deugdelijk? Dat wil ik onderzoeken.

Voor deze ontwikkeling **worden** twee kroongetuigen van verschillende herkomsten ouderdom aan-gevoerd. De eerste **komt** uit **Neder-**land en is de Leidse **Synopsis Puri-**oris Theologiae van 1624. Getuige nummer twee is de ruim twintig jaar **jongere** Westminster Confessie van 1647 uit **Engeland**.¹⁴

Tussen deze getuigen zit nogal verschil. De Westminster Confessie ontving juist **op** dit punt laatst de nodige aandacht." Ik beperk me daarom tot de Nederlandse theologie en onderzoek dus de Leidse **Synopsis**.

Via de tweede **wissel** probeert men de pluralistische kerk te laten aansluiten bij deze **ontwikkelingsge-**dachte. Men beroept zich daarvoor op H. Bavinck. Is dat terecht? Ook dat is **onderzoek** waard. **Daar** houden we ons de volgende keer eerst **mee** bezig. **Vervolgens** gaan we **na** wat de **Synopsis** te berde brengt. Daarna geven we in een afsluitend artikel een **evaluatie** van wat we gevonden hebben.

¹ Matth. 5 : 14-16. Bij de passage die nu volgt denken we verder aan de volgende schriftplaatsen: 1 Joh. 1 : 6, 7 & 2 : 8-11 (de Here God); Joh. 8 : 12; 9 : 5; 12 : 35v., 46 (De Here Jezus); Joh. 1 : 5-11, 12; 3 : 19 (de duisternis); 2 Kor. 4 : 6. Verg. Joh. 1 : 13 (ons hart).

² Ps. 119 : 105 (een sprekend woord in het verband van heel deze psalm!) 2 Pt. 1 : 19. Verg. Es. 49 : 9; 43 : 3; Spr. 6 : 23. Verg. ook B. Kamphuis, *Klare taal. De duidelijkheid van de Schrift*, Barneveld 1988 (Kamper Bijdrage=).

³ C. Tripp, *Het leeraamt niet verspelen. De uitstraling van de Schrift in de bediening van het Woord*, Barneveld 1993 (Kamper Bijdrage XXXII), p. 15vv. verg. ook B. Rothen, *Die Klarheit der Schrift I*, Göttingen 1990, 82v.

⁴ De woorden van Luther citeerden we via E. Kinder, *Dar Evangelische Glaube und die Kirche*, Berlin 1958, 120 waar Kinder ook wijst op de praktische betekenis m.b.t. van de 'vera doctrina' als norm voor prediking in sacramentsbediening. Op het verband nissen **&** oorsprong en de zuiverheid van Gods **Woord** en de **m** g van de gemeente daarvoor wijst K.G. Steck, *Lehre und Kirche bei Luther*, München 1963, 16, 23vv., 29v. verg. 32vv.

⁵ Met deze Latijnse woorden vertaalde Festus Hommius artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis J.N. Bakhuizen van den Brink, *De Nederlandse belijdenisgeschriften*, Amsterdam 1976², 125. Voor een uitgebreidere bespreking van de kenmerken van de kerk verwijs ik naar mijn 'De katholieke kerk is te vinden!' in: W.G. de Vries (e.a.) *De Kerk. Kort commentaar op de artikelen 27-29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis*, Bedum 1994, 61-96.

⁶ Dit is duidelijk doordat artikel 29 van de belijdenis verwijst naar Gal. 1 : 8 en 1 Tim. 3 : 15. Verder verwijs ik voor deze paragraaf naar B. Gassmann, *Ecclesia Reformata*, Freiburg, 1968, 128-132, 174v., 293. E.F.K. Müller, *Die Bekenntnisschriften der reformierten Kirche*, Zürich 1978², 198, 265v., 664, 472. De woorden van Luther ('ware kerk en ware leer') illustreren de variatie in woordgebruik!

⁷ 'De kenmerken van de ware kerk (ecclesia vera) worden kenmerken van de zuivere kerk (ecclesia pura) en in de zuiverheid zijn nog weer gradaties', aldus J. van Genderen, *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*, Kampen 1992, 658. Verg. diens *De ware kerk*, Alphen aan den Rijn 1957, 16. Hij sluit hier aan bij o.m. H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek*, IV⁴, 298-300.

⁸ Het spreken over meer en minder zuiver wekt wel de suggestie dat zuiverheid gradaties kent, maar zuiver wil nog altijd zeggen: 'vrij van alles wat er niet aan, bij of in hoort.' Het is 'onvermengd, puur', verg. Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, III Utrecht/Antwerpen 1992¹². Minder zuiver betekent gewoon dat er iets aanwezig is dat er 'niet aan, in of bij hoort.' Het is 'met vreemde, ongewenste bestanddelen vermengd'. Zo wordt het begrip onzuiver omschreven (a.w., II) Dit gaat het dus niet overeen gradatie van zuiverheid, maar over de tegenstelling ervan!

⁹ H. Berkhof, *Christelijk geloof*, Nijkerk 1973², 429.

¹⁰ Berkhof acht een veelheid van interpreta-

ties nodig om de diepgang van het openbaringsgebeuren tot uitdrukking te brengen. De subjectivistische willekeur wil hij eraan door 'de gemeenschap... waarin ervaring van openbaring leeft en die daarom de nodige keuring en shifting in de interpretaties kan aanbrengen.' 'God voorwerp van wetenschap? II' in: H. Berkhof, *Bruggen en bruggehoofden*, Nijkerk 1981, 208-215, m.n. 212vv.

¹¹ M.E. Brinkman, 'Pluraliteit in de leer van de kerk?' in: J.M. Vlijm (red.), *Geloofsmanieren. Studies over pluraliteit in de kerk*, Kampen 1981, 127, 167. Zie verder ook H.M. Vroom, *De Schrift alleen?*, Kampen 1979, 77v., 86v. Van dezelfde: 'De gelezen Schrift als principium theologiae', in: M.E. Brinkman (red.), *100 jaar theologie*, Kampen 1992, 117v., 131v. Verg. ook C. van der Kooi, 'Concentratie en verwijding', in: *Radix*, 21, 74-79.

¹² Al eerder vond G.C. Berkouwer deze aansluiting in zijn studie over *De Kerk I*, Kampen 1970, hoofdstuk 3. Ook H.B. Weijland wijst i.v.m. de pluralistische kerk ook expliciet naar de ontwikkeling van vera naar pura. Zie zijn 'Belijdend samen op weg', in: J.M. Vlijm/H.W. de Krijff (ed.), *Elkaar verstaan*, 's-Gravenhage 1991, 39, en 'Is secession allowed?', in: P.G. Schrottenboer (ed.), *Catholicity and secession a Dilemma?*, Kampen 1992, 96-112. J. Kamphuis (aart., 40) wijst i.v.m. Kuyper eveneens op dit verband.

Illustratief is hier dat Brinkman de termen pluriformiteit en pluraliteit in elkaar schuift en de voorkeur geeft aan de laatste, *Geloofsmanieren*, 364, noot 48. Zelf gebruik ik de term pluriformiteit voor het bestaan van verschillende kerken naast elkaar; pluraliteit slaat bij mij op variatie binnen de grenzen van de belijdenis; pluralisme/pluralistisch ziet op verschil in overtuiging binnen een kerkgemeenschap dat de grenzen van de belijdenis te buiten gaat.

¹³ Dit werd al vroeg signaleerd door K. Schilder toen hij schreef: 'Van de pluriformiteit der kerk tot de pluriformiteit der waarheid is een kleine stap. Maar een noodlottige', 'Pluriformiteit der kerk en epigonisme (nieuwe reeks XX)' in: K. Schilder, *Verzamelde Werken*, afd. III, *De Kerk I*, Goes 1960, 445. Als voorbeeld noem ik de godsdienstwetenschappelijke studie van H.M. Vroom, *Religies en de waarheid*, Kampen 1988. H.M. Kuitert, *Het algemeen betwijfeld christelijk geloof*, Baarn 1992, 212, 214v. Verg. ook C. Trimp, 'Godsdienstpluralisme?', in: *De Reformatie*, 70, m. 47-49.

¹⁴ Van Genderen, a.w., 658. Ook Bavinck, a.w., 300, nt. 2 noemt de Synopsi.

¹⁵ De achtergrond en de bedoeling van de Westminster Belijdenis liet C. Trimp zien in zijn artikel 'Meer of minder zuivere ware kerk?', in: *De Reformatie*, jrg. 70, 108-110. Ook opgenomen in F. Rietveld e.a., *Toekomst voor & gereformeerde organisaties*, 2, Barneveld 1995 (GSEV reeks 33).

Waarom heeft droefheid zich om mijn hart gelegd

**Waarom heeft droefheid zich om mijn hart gelegd,
God heeft zijn goedheid en trouw toch toegezegd.
Geef ik mij aan zijn liefde over,
Hij komt mijn treurnis wel te boven.**

**O Here luister, ik zend een noodkreet uit,
laat niet het duister zich hechten aan mijn huid.
Komt mij met goede moed bekleden,
want ik heb angst onder de leden.**

**Ik moet aanvaarden dat ik beschadigd ben,
dat ik op aarde niet echt mijn waarde ken.
Maar als ik opzie naar de hoge,
mag ik op uw waardering bogen.**

**Het is de Here in Wie mijn rijkdom is,
want geen ter wereld vergoedt mij het gemis
en alle aangerichte schade.
Alleen de hemel kent genade.**

**Een zielsbedroefde die nadert tot de Heer
vindt in beproeving bij Hem de vrede weer;
mijn kwelling hangt Hij als een mantel
aan 't kruis, de kapstok van de schande.**

**Er is bevrijding bij God de Heer alleen,
al moet ik lijden, ten diepste krenkt mij geen,
Ik geef mij over aan de Here
die mij het vreugdelied zal leren.**

Wie bist du, Seele, in mir so gar betrübt?

naar Tobias Zeutschner - 1667

Herdichting Ria Borkent - 1995

**Wie kan of wil nog voorgaan in de vakantieperiode
in Venlo?**

**De zondagen 14, 21 en 28 juli staan nog
helemaal open!**

S.v.p. belten naar (077) 351 78 25.

Synode-impressies

Voor wie gewend is dit weekblad vrijdagmorgens onder de koffie meteen in te kijken, heb ik actueel nieuws: op dit moment zijn we in Berkel bezig met het vrouwenstemrecht. Tenminste als alles volgens de planning verloopt. Aan het eind van een week krijgen we het rooster mee voor de nieuwe week. Dat vermeldt voor vrijdag 21 juni: bezwaarschriften vrouwenstemrecht. Op de langste dag gaan we misschien het langste besluit van deze vergadering nemen.

gaan, dan kun je later niet meer rechtstreeks met bezwaren komen. Wil je dan een vroeger besluit laten herzien, dan moet dat voorbereid worden in de kerkelijke weg: via kerkenraad, classis enz. Berkel-96 is dus revisie-synode voor Ommen-93. En met name tegen de besluiten over het vrouwenstemrecht zijn veel bezwaren ingediend, van 6 kerkenraden en 29 particulieren. Een indrukwekkende stapel.

Verdedigende taal

Je krijgt er een mooie titel bij, als je bij een kerkelijke vergadering bezwaren indient: appellant heet je dan. Dat staat voor iemand die in appèl gaat. Of je ook zo fraai be-

Revisiesynode

Van alle rollen die een synode heeft, heb ik nog één niet vermeld: die van controleur. Deze functie is niet direct onder te brengen bij de taak van rechter of bestuurder. Het hangt er wel nauw mee samen. Want als bestuurder moet de synode maatregelen treffen. Maar haar eigen bestuursbeslissingen controleren dat doet de vergadering zelf niet, dat is het werk van een volgende synode. En die begint er ook maar alleen aan, als er bezwaren ingediend worden tegen besluiten. Bezwaarden vragen om herziening of revisie. Of zo'n volgende synode inderdaad op besluiten van haar voorgangerster terugkomt of ze bijstelt, dat is de vraag. Maar in ieder geval neemt ze die besluiten in revisie. Ze worden aan de hand van de bezwaren weer helemaal doorgemeten en nagerekend. Heb jij bezwaren dan moet je er snel bij zijn. Nu kun je nog rechtstreeks, ook als particulier, bezwaar aantekenen. Je hebt maar

één kans: de eerstvolgende synode die gelegenheid voorbij-

Foto en tekst: R. ter Beek

Ds. C.J. Smelik van Nieuwerkerk aan den IJssel komt nogal eens naar de synode. Meestal als voorzitter van het college van bestuur van de Theologische Universiteit (deputaten-curatoren). Hij komt uitleggen waarom die en die is voorgedragen voor zus of zo'n functie. Hij beantwoordt vragen over het rapport van curatoren. We hangen aan zijn lippen. Want de Theologische Universiteit heeft het hart van de kerken. Hier ziet u gewoon dominee Smelik van Nieuwerkerk, met zijn vrouw en ongeveer 10 discipelen. Op de publieke tribune. Ds. Smelik zal D.V. tegen de tijd dat de synode klaar hoopt te zijn, na precies 40 dienstjaren, afscheid nemen als predikant (15 september).

Foto en tekst: R. ter Beek

Het Nederlands Dagblad heeft u laten zien hoe de synode van wat stak op de 'Jan Blanken' van Rijkswaterstaat, bij de Mullerpier in Rotterdam. We voeren de Nieuwe Waterweg af staken het Breeddiep door en werden in de Beneluxhaven aan land gezet. Voor de eindbestemming moet u bij br. K. Stelpstra uit Rijswijk zijn, een van de afgevaardigden van de Particuliere Synode Holland-Noord. Op de synode breekt hij zijn hoofd over het uvondmaul-vieren van zleken die thuis meeluisteren per kerktelefoon. Hij bewaakt ook de centen in de financiële commissie. Tot voor kort werkte hij bij het container-overslagbedrijf Europe Combined Terminals (ECT). Hij heeft ons rondgeleid op het ECT-tetrein aan de Europahaven. Alle synodeleden kregen voor vaderdag een paar stemmige ECT-sokken mee. Sokken? Containers worden gemeten in voeten.

handeld wordt, dat is de vraag. 'Appellanten tonen niet aan dat niet overtuigend is bewezen dat de kerkorde geen ruimte laat voor deze beslissing.' Een uitspraak van deze soort werd onlangs in Berkel nog voorgesteld. Nog juist op tijd zijn we daarvoor bewaard. Maar in kerkelijke stukken kun je ze tegenkomen. 'Niet is aangetoond dat niet...' Met zulke zinnen slaan mijn hersens op tilt. Ik probeer gauw het trucje toe te passen van 'min keer min is plus'. Maar dat heeft niet altijd succes. De uitspraak blijft er onbegrijpelijk van. 'Appellanten tonen niet aan...' Als ik zo'n zin lees, dan denk ik: wat hadden ze dan moeten doen? Iemand kan al zijn best doen om argumenten aan te dragen, maar een kerkelijke vergadering kan onverstoobaruitspreken: 'niet is aangetoond dat'. Dat is een vorm van verdedigend taalgebruik. Eerdere besluiten worden aangevallen. De controlerende vergadering hoeft die beslissing niet over te doen,

wel testen of ze houdbaar blijken. Maar intussen blijf je als lezer met een vraag zitten. Hoe werkt dat dan: iets aantonen? Wat de ene synode een sterk bewijs vindt, wordt door een volgende weer afgezwakt.

Document van zorgvuldigheid

Vijfendertig bezwaarschriften behandelen, dat is een geweldig karwei. Een synode-commissie heeft het voorbereid. En haar rapport is een document van zorgvuldigheid te noemen. En het voorgestelde besluit is het langste van wat tot nu toe is genomen.

Je kunt als synode denken dat je een besluit goed hebt overwogen en degelijk hebt onderbouwd. Maar anderen rekenen je na en dan blijkt er toch van alles te mankeren. Misschien dat het besluit niet hoeft te worden teruggenomen, maar de appellanten moeten wel erkend worden in hun terechte bezwaren. Tegen het vrouwenstembrecht zijn een veelvoud van 35 bezwaren ingebracht. En al die bezwaren worden zorgvuldig behandeld.

Tenminste, dat vinden wij in Berkel. Maar wat wij doen & zal een volgende synode weer narekenen...

In september '96 gaat te Amersfoort voor de tweede maal een cursus

nieuwtestamentisch Grieks

van start. De cursus duurt één jaar, wordt op donderdagavond gegeven en is bedoeld voor iedere bijbellezer die de grondtaal van het Nieuwe Testament wil leren kennen.

Verdere informatie bij de cursusleider, drs. B. Vuijk, Vivaldiweg 40, 3752 HB Bunschoten, ☎ (033) 298 25 08.

M

meegelezen

Hotelkerk

Ds. B. Wallet laat in *Kerkinformatie* van mei 1996 geruststellende woorden horen over de ruimte die er binnen de Verenigde Kerk zal bestaan voor de plaatselijke gemeente of kerk. Het is volgens de concept-kerkordewel de bedoeling dat alle kerken en gemeenten meegaan, maar geen enkele gemeente hoeft zich gedrongen te voelen eigen identiteit op te geven.

Plaatselijke invulling

Het is echter duidelijk dat niet alle gemeenten van de toekomstige Verenigde Protestantse Kerk in Nederland zich 'protestantse' gemeenten zullen (laten) noemen. Er zullen zelfs veel gemeenten en verschillende kerken zijn die geen samenwerkingsverband met een zustergemeente uit de VPKN zullen aangaan. De strakke begripsbepaling die een kerkordetekst nu eenmaal vraagt, laat die ruimte ook open. De opstellers van de tekst wilden voorkomen dat men het gevoel zou kunnen krijgen nu toch geforceerd te worden tot samenwerking. Maar men is op geen enkele wijze teruggegaan achter de beslissing van 1986 voor het groeimodel ter plaatse. Dit zal betekenen & er in de praktijk nog vele jaren gemeenten zullen blijven die zich zullen hou-

den aan de vertrouwde naam. Dit gegeven was voor de werkgroep kerkorde een uitgangspunt. Behalve dat dit uitgangspunt aansluit bij de opvatting dat Samen op Weg een aspect is van gemeenteopbouw met het accent op de plaatselijke gemeente, stemt het ook overeen met de visie in de concept-kerkordewat wat plaatselijk kan ook plaatselijk gebeurt. En dat betekent dat alles wat hierop van toepassing is de eigenheid van een gemeente bepaalt. Het is wel zo dat na een k-sluit tot vereniging alle gemeenten gehouden zullen zijn aan dezelfde kerkorde, maar op een aantal gevoelige en principiële punten is ruimte gelaten voor plaatselijke invulling, zoals bijvoorbeeld aan het beantwoorden van de doopvragen door doopleden, het toelaten van doopleden aan het avondmaal, het verlenen van actief en passief kiesrecht aan doopleden, de wijze van de verkiezing van ambtsdragers, het aangaan van een samenwerkingsverband met een andere gemeente. Wil een kerkenraad op deze punten de gang van zaken in de gemeente wijzigen, dan zullen eerst de leden van de gemeente daarin gekend en daarover gehoord moeten worden.

Het gevolg van deze gedragslijn is

dat er op eenzelfde gebied meerdere tot de VPKN behorende gemeenten naast elkaar kunnen bestaan. Wanneer één of meerdere gemeenten op het niveau van de wijkgemeente redenen hebben niet tot vereniging over te gaan, dan blijven er in zo'n centrale gemeente gemeenten van & VPKN die worden aangeduid als een hervormde gemeente, een evangelisch-lutherse gemeente, een gereformeerde kerk, naast de protestantse gemeenten. Kortom: op plaatselijk vlak zal er, als men niet tot samenwerking overgaat, niet zoveel veranderen. Het eigen karakter van de gemeente blijft bewaard.

Ook de toekomstige Verenigde Protestantse Kerk krijgt zo het karakter van een hotelkerk, en wordt niet gestempeld door geestelijke eenheid. De Hervormd-Gereformeerden moesten zich door de geruststellende woorden van de secretaris van de raad van deputaten Samen op Weg maar niet laten sussen.

Uitzendingen Kerkdiensten

Datum	R/TV	Tijd	Kerk	Plaats	Predikant
23-6-96	Radio	17.00 uur	Ned. Geref. Kerk	Doorn	ds. R.R. Ganzevoort
14-7-96	Radio	17.00 uur	Evang. Centrum Berea	Haarlem	J. Pool
21-7-96	Radio	17.00 uur	Chr. Geref. Kerk	Biezellinge	ds. D. Dunsbergen
28-7-96	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk (vrijg.)	Retranchement	ds. A.M. de Hullu
11-8-96	Radio	17.00 uur	Baptisten Gemeente	Enschede	ds. G.H.W. Pflaum
18-8-96	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk (vrijg.)	Apeldoorn	ds. H.R. v.d. Kamp
25-8-96	Radio	17.00 uur	Chr. Geref. Kerk	Boskoop	ds. M.J. Oosting

Beroepen te Barendrecht en te Driesum c.a.: A. Krijgsheld, kandidaat te Uithuizen; te **Bedum:** W. Scherff te **Spakenburg-Zuid;** te **Middelharnis i.c.m. Bergen op Zoom:** R. IJbema, kandidaat te **Kampen.**

Bedankt voor Rotterdam-Delfshaven: J.B. Wilmink te Hilversum.

Intrede

Grijpskerk – Op zondag 16 juni jl. deed ds. P.J. de **Haan** te **Grijpskerk en Niezijl (Gr.)** intrede in de gemeente te **Stadskanaal (wijk zuid).**

Ds. De Haan werd in de morgen dienst door ds. A.G. Bruijn, predikant te Stadskanaal, in het ambt bevestigd. In de middagdienst deed hij vervolgens intrede.

Beide diensten werden gehouden in De Kandelaar, Navolaan 28. Nieuw adres ds. **De Haan: Platanenhage 48,9501 ZT, = (0599) 62 1659.**

Samensmelting 's-Gravenhage-Zuid/ Loosduinen en Rijswijk

's-Gravenhagekijswijk – De kerkenraden van 's-Gravenhage-Zuid/Loosduinen en van Rijswijk hebben (met instemming van de gemeenteleden) besloten vanaf 1 september 1996 samen verder te gaan als één gemeente onder de naam Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Zuid/Rijswijk.

De beide gemeenten vergaderden sedert september 1995 samen en hebben sinds juli 1995 ook dezelfde predikant. Daarom besloot men

tot samensmeltingen werd daartoe een **Akte** van Samensmelting opgesteld en getekend.

Kerkdiensten in de zomerperiode

Brouwershaven – De kerkenraad te **Brouwershaven** heeft gedurende de zomer op de volgende data extra erediensten gepland: **14, 21 en 28 juli; 4, 11 en 18 augustus.**

De morgendiensten worden gehouden in de Grote of St. Nicolaaskerk. Aanvang: 9.00 uur (op 28 juli en 11 aug. 8.45 uur).

De avonddiensten worden gehouden in het kerkgebouw Haven-NZ. Aanvang: 18.30 uur.

Op bovengenoemde data worden ook erediensten gehouden in het kerkgebouw van de (syn.) Gereformeerde Kerk, **Platboslaan 1 te Haamstede. Aanvang: 16.30 uur.**

Sneek-Koudurn – Tijdens de vakantieperiode zullen er erediensten worden gehouden in Koudurn en wel in het gebouw van de Doopsgezinde Kerk, Hoofdstraat 57.

Data: 14, 21 en 28 juli; 4, 11 en 18 augustus. Aanvang: 11.00 en 17.00 uur.

Zending in Zuid-Afrika

Twijzel – De Particuliere Synode van Friesland heeft besloten om het zendingswerk van de Vrye Gereformeerde Kerke in Pretoria en Kaapstad te steunen. Hiermee zijn de Friese kaken weer terug in het zendingsgebied waar jarenlang werk is verricht door zendelingen van de kerk van Drachten-Zuid/Oost. Deze hadden hun werkterrein in de zwarte voorstad van Pretoria, Ma-

melodi; een project dat in 1991 werd overgenomen door de kerk van Pretoria, gesteund door de classis Grootegast van de PS Groningen. Drachten richtte zich van toen af aan alleen nog op het zendingsgebied op Kalimantan Barat in Indonesië.

Omdat het zendingswerk op Kalimantan Barat steeds meer door evangelisten van de zelfstandig geworden kerken aldaar wordt gedaan, zocht Friesland een nieuw project om te steunen. 'Wij willen daarom Zuid-Afrika steunen, omdat we in dat land geopende deuren zien,' zegt de woordvoerder van de PS Friesland, ds. P. Houtman te Twijzel. 'De gemeenten in wording in Mamelodi en Smhangue bij Pretoria en Belhar bij Kaapstad zijn de afgelopen jaren sterk gegroeid.'

De zendingsdeputaten van de PS zullen een akkoord van samenwerking gaan afsluiten met de classis Grootegast, wat naar verwachting in december a.s. rond zal zijn, aldus ds. Houtman.

Persbericht

De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland Berkel en Rodenrijs 1996 benoemde tot universitairdocent in de Ethiek en de Encyclopedie drs. A.L.Th. de Bruijne, dienaar des Woords van de gereformeerde Kerk te Rotterdam-Centrum, met ingang van 1 september 1997, als opvolger van prof. dr. J. Douma.

Generale Synode

Berkel en Rodenrijs – Op de agen-

da van de Generale Synode stonden de volgende plenaire zittingen gepland voor de week van 17-21 juni:

dinsdagavond werd gesproken over spreekconsent aan studenten en kerkelijke examens;

woensdagmiddag ging het over de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken, waarna ('s avonds) de kerkelijke eenheid onderwerp van bespreking was;

donderdagavond sprak de vergadering over het heilig avondmaal in stichtingen;

vrijdagochtend werd er vergaderd over het huwelijksformulier.

Aanvang: 9.00, 13.45 en 19.00 uur.

Persbericht

Aan de Reformatorische Hogeschool te Zwolle zijn voor de eerstegraads opleiding tot Godsdienstleerkracht geslaagd:

Mevr. D.A. Kloekke uit Wapenveld;

E.J. Bloem uit Heerde;

T. Meijer uit Puttershoek;

J.K.S. Siertsema uit Ommen;

J. Tiggelaar uit Hasselt.

De nieuwe cursus 1996-1997 begint, D.V. pp 31 augustus 1996.

Aanmeldingen hiervoor kunt u zenden naar de administrateur, B. Houvast, H. Roland Holststraat 21, 8023 CG Zwolle.

Adreswijzigingen e.d.

Assen-Noord * Kerk. bureau: Ruiterakker 14, 9407 BC (pag. 63).

Middelburg * Diaconie: p/a IJsselstraat 8, 4335 KB, ☎ (0118) 61 51 22 (pag. 150).

Utrecht-Noord/West * Kerkenraad/Scriba: H.J. Donker, Brucknerlaan 37, 3533 KD (pag. 115).

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als

uw kerkelijke eigendommen bij

Donatus zijn verzekerd. Gewoon,

omdat Donatus in de praktijk bewijst

er te zijn wanneer Donatus het meeste

nodig is! Bij calamiteiten van welke

omvang en aard dan ook. Op basis van

op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus

kieszen voor verantwoorde bestedingen.

Jaarlijks wordt de winst van Donatus

in de vorm van premierestitutie terug

betaald. In de afgelopen 10 jaar

bedroeg deze premierestitutie gemid-

deld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat

berekent dat de leden samen de kracht

van Donatus bepalen. Een gemeen-

schapsgedachte die er inmiddels toe

heeft geleid, dat er ruim 75% van alle

kerkgebouwen in Nederland bij

Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs.

Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus a.a. Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 073412 21 66

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

BOEKHANDEL
Uw boekenbestelling 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Keizerswaard 8, 3078 AM Rotterdam, Winkelcentrum Keizerswaard

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

HOTEL 'DREYEROORD'
OOSTERBEEK
tel. 026-3333169

**Het hotel waar mevrouw zich UIT
en meneer zich THUIS voelt**

